

УДК 37.013.3

Використання ідей Костянтина Ушинського у формуванні педагогічної майстерності сучасною вчителем фізичної культури

С. С. Марчук, аспірант кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки, викладач педагогіки Луцького педагогічного коледжу

Здійснено науковий аналіз поняття «педагогічна майстерність». Розглянуто теоретичні аспекти формування педагогічної майстерності вчителя фізичної культури в сучасних умовах. Розкрито основні засади професійної майстерності педагога в гуманістичній концепції К. Д. Ушинського.

Ключові слова: педагогічна майстерність, гуманістична спрямованість, професійна компетентність, професіоналізм, педагогічні здібності, педагогічна техніка, вчитель фізичної культури, гуманістична педагогіка К. Д. Ушинського.

Марчук С. С. Использование идей Константина Ушинского в формировании педагогического мастерства современного учителя физической культуры.

Осуществлен научный анализ понятия «педагогическое мастерство». Рассмотрены теоретические аспекты формирования педагогического мастерства учителя физической культуры в современных условиях. Раскрыты основные принципы профессионального мастерства педагога в гуманистической концепции К. Д. Ушинского.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, гуманистическая направленность, профессиональная компетентность, профессионализм, педагогические способности, педагогическая техника, учитель физической культуры, гуманистическая педагогика К. Д. Ушинского.

Marchuk S. Use of Kostiantyn Ushynsky's Ideas in Forming of Pedagogical Skill of Modern Teacher of Physical Culture.

The scientific analysis of the concept «pedagogical skill» is carried out in the article. The theoretical aspects of the forming of the pedagogical skill of a teacher of physical culture in modern terms are considered here. Basic principles of the professional skill of a teacher in K. Ushynsky's humanistic conception are exposed.

Key words: pedagogical skill, humanistic orientation, professional competence, professionalism, oedagogical capabilities, pedagogical technique, teacher of physical culture, K. Ushynsky's humanistic oedagogics.

Постановка й актуальність проблеми. Формування національної системи фізичного виховання іколярів вимагає нового змісту та пошуку ефективних ігорм, засобів і методів підготовки шкільного вчителя. Сучасній школі потрібні фахівці, яким притаманні: уманістична спрямованість, професійна компетентність, гармонія розвиненого інтелекту, висока моральність та естетична зрілість, науковий потенціал, юстійне самовдосконалення. Саме цим професійним

якостям педагога важливого значення надавав визначний класик світової й української педагогіки Костянтин Дмитрович Ушинський, творча спадщина якого є важливим джерелом формування педагогічної майстерності сучасного вчителя.

Актуальним є розуміння педагогічної майстерності як комплексу властивостей особистості вчителя, що забезпечують високий рівень самоорганізації його професійної діяльності. В основі педагогічної майстерності вчителя фізичного виховання лежать знання предмета викладання (фізична культура) та його методики. Дуже важливо, щоб майбутній фахівець усвідомив, що найсуттєвішим у методиці є рівень індивідуальної майстерності педагога. Адже педагогічна майстерність, «професійне вдосконалення - важлива умова модернізації освіти» [1, 5].

Формування цілей статті. Метою статті є теоретичний аналіз професійної майстерності вчителя фізичної культури у сучасній психолого-педагогічній науці та працях К. Д. Ушинського.

Виклад основного матеріалу. Як наукова проблема педагогічна майстерність постала ще у XIX ст. Питанням формування педагогічної майстерності присвячено роботи Ю. П. Азарова, Є. С. Барбіної, Л. Ю. Гордіна, Е. І. Гришина, І. А. Зязюна, В. А. Кан-Калика, Л. В. Крамущенко, О. Г. Мірошник, Б. Н. Мітюрова, Л. І. Рувинського, В. А. Семиченко, І. Є. Синиці, Н. М. Тарасевич, М. М. Яковлевата інших.

У психолого-педагогічній літературі є різні характеристики поняття «педагогічна майстерність»: знання виховного процесу, виховні вміння (А. С. Макаренко); синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва та особистих якостей учителя (А. І. Щербаков); інтегрований показник ступеня готовності конкретної людини до виконання професійних обов'язків учителя і вихователя (Є. С. Барбіна); вияв високого рівня педагогічної діяльності (Н. П. Волкова).

Коли ми прагнемо усвідомити витоки розвитку майстерності, зрозуміти шляхи професійного самовдосконалення, доцільно скористатися визначенням цієї педагогічної категорії, запропонованим І. А. Зязюном: «педагогічна майстерність - це комплекс властивостей особистості, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі» [3, 30].

На думку І. А. Зязюна, до таких важливих властивостей належать гуманістична спрямованість діяльності вчителя, його професійна компетентність, педагогічні здібності й педагогічна техніка. У цьому визначенні слід наголосити на таких особливостях:

Наукові публікації

1) педагогічна майстерність у структурі особистості - це система, здатна до самоорганізації, системотвірним чинником є гуманістична спрямованість;

2) підвалиною професійної майстерності є професійна компетентність (спрямованість і професійні знання становлять той кістяк високого професіоналізму в діяльності, який забезпечує цілісність системи, що самоорганізовується);

3) педагогічні здібності забезпечують швидкість самовдосконалення;

4) техніка, що спирається на знання і здібності, дає змогу виявити внутрішній потенціал учителя, гармонізуючи структуру педагогічної діяльності [3, 30].

Педагогічна майстерність визначається як мистецтво навчання і виховання, що постійно вдосконалюється. Вона передбачає: наявність педагогічних здібностей, загальну культуру, компетентність, широку освіченість, психологічну грамотність та методичну підготовку; здатність зрозуміло викладати учням навчальний матеріал, робити його доступним для дітей, викликати інтерес до предмета, активізувати учнів. Учителю повинен уміти (за потреби) належним чином реконструювати, адаптувати навчальний матеріал, трудне робити легким, складне - простим.

Сьогоднішнє розуміння професійної майстерності, на думку Б. М. Шияна, включає здатність не тільки доносити знання, популярно і зрозуміло викладати матеріал, але й організувати самостійну роботу учнів, розумно і тонко «диригувати» їхньою пізнавальною активністю, спрямовувати її в потрібному напрямі.

Усі названі компоненти майстерності проявляються не окремо (то як знання, то як уміння і т. ін.), а інтегрально, у діях і вчинках, в умінні вирішувати поставлені педагогічні завдання, у здатності організувати навчально-виховний процес.

Завдяки педагогічній майстерності вчитель реалізує свої професійні функції: передає учням соціальний досвід, формує в них соціальні й особисті якості, готує до життя.

У практичній діяльності вчителів використовуються спеціальні прийоми викладання, які сприяють підвищенню рівня засвоєння школярами навчального матеріалу. Сукупність таких прийомів становить педагогічну техніку вчителя. Вона включає в себе: техніку мовлення, міміку, пантоміміку, управління емоціями. Відмінності між діяльністю вчителя та учня під час навчання полягають у тому, що діяльність першого переважно розумова, а другого - розумово-практична.

За влучним висловом К. С. Станіславського, говорити - це значить малювати словами образи. Описати словесно рухові дії - це значить розповісти учням про їх елементи, установити зв'язки між ними, роз'яснити темп, ритм, амплітуду виконання дій. Учні краще розумітимуть навчальний матеріал, якщо вчитель образно викладатиме його. Слово входить у свідомість через образ. Якщо за словом учень не бачить образу, воно нічого не означатиме для нього. У кращому разі, слово може залишитися у пам'яті, але ніколи не стане об'єктом думки чи дії.

З культури мовлення вчителя учні роблять висновки про його розум, загальну культуру, освіченість, інтелігентність. Тому мовлення учителя фізичної культури повинно бути не тільки образним, а й правильним із граматичного, фонетичного і синтаксичного поглядів.

Діти не переносять повчальних бесід учителя. «Не допускайте в дитини навіть думки, що ви претендуєте на якусь владу над нею», - радив Ж.-Ж. Руссо. їм подобається дискусивна мова, за допомогою якої розкриваються протиріччя, як-от, між організмом людини та його «ворогами» - шкідливими звичками, малорухливим способом життя, переїданням тощо. Наприклад, учитель розповідає, що в тих випадках, коли людина працює фізично, скелетні м'язи під час скорочення потовщуються, стискають вени, виштовхуючи кров до серця і легень. Коли ж людина мало рухається, допомога від м'язів зменшується і серцю доводиться самостійно піднімати кров. Це призводить до перевантажень і виникнення серцево-судинних захворювань [7, 217].

Пояснюючи школярам навчальний матеріал, учитель має ретельно контролювати своє мовлення. Воно повинно бути як не дуже гучним, так і не дуже тихим. Мовна діяльність учителя фізкультури характеризується рядом специфічних особливостей. Йому нерідко доводиться напружувати свій голос через наявність сторонніх шумів під час проведення занять на спортивних майданчиках або в спортивному залі. Невипадково одним із професійних захворювань учителів фізкультури є ушкодження голосових зв'язок.

Профілактика цього захворювання полягає у свідомому виробленні вчителем звички говорити з учнями природним за силою звучання голосом. Педагог повинен прагнути віддавати перевагу низьким тонам, чітко вимовляти слова, особливо їхні закінчення, робити невеликі паузи між словами й реченнями, уповільнювати мовлення і посилювати інтонацію на особливо важливі смислових моментах матеріалу, що вивчається. Темп мовлення вчителя не повинен перевищувати 60-75 слів за хвилину.

Для профілактики захворювання голосових зв'язок учитель фізкультури рекомендується після роботи протягом 1-1,5 години менше розмовляти, причому мовні фрази повинні бути стислішими. Це допомагає позбутися нестачі кисню в крові, яка виникає внаслідок тривалих розмов (дослідження Б. М. Шияна).

Учитель впливає на учнів не тільки словами, а й мімікою (вираз обличчя, очей), пантомімікою (рухи голови, рук, тулуба, ніг). Виразом обличчя, очима, бровами вчитель показує дітям свою радість, задоволення, зацікавленість, уважність чи байдужість, стурбованість, здивування, осуд, обурення. З одного боку, авторитетний учитель мімікою може сказати учневі більше і вагоміше, ніж неавторитетний довгими настановами. З іншого боку, спостережливий учитель за виразом обличчя учнів легко «читає» не тільки їхній душевний стан і настрій, а й одержує інформацію про витривалість до різних фізичних навантажень, міру втомлюваності, достатність відпочинку.

Не менший вплив на учнів справляє пантоміміка вчителя. Виразні, плавні жести, правильна постава, розпрямлені плечі, красива, добре підігнана спортивна форма свідчать про розвинутість у вчителя фізкультури почуття власної гідності, впевненості у своїх фізичних і духовних силах. І навпаки, сутулість, опущене підборіддя, розв'язаність чи тривожність, метушливість або скованість рухів, недбалість в одязі викликають в учнів негативне ставлення до вчителя, призводять до зниження його авторитету.

Голос, міміка, пантоміміка піддаються самоотруєнню. Через 2-3 місяці роботи вчителя над собою всі ці компоненти педагогічної техніки значно вдосконалюються.

Як і будь-якій людині, вчителю фізичної культури притаманні особисті переживання, радощі й прикраси, які позначаються на його духовному та психічному стані. Однак педагог не має права показувати на уроках свої переживання дітям. Настрій учителя передається учням і, здебільшого, відбивається на їхніх навчальних результатах. Занадто вразливі діти стають дратівливими й агресивними. Водночас, такі якості вчителя, як образливість, дратівливість, дуже шкодять його авторитету. У стані роздратування вчитель може несправедливо покарати учня.

Вміння вчителя тримати під контролем свідомості свої емоції у взаєминах з дітьми свідчить не тільки про сформованість у нього високорозвинутої педагогічної техніки, але є й показником високої духовної культури.

Професійна діяльність учителя фізкультури має багато спільного з будь-якою виробничою діяльністю. Вона включає у себе мету, засоби праці, технологію, виконавців.

Кінцевою метою занять фізкультурою є зміцнення здоров'я учнів, забезпечення їхнього всебічного розвитку, підготовка до життя.

Розглянемо елементи педагогічної майстерності у науковому доробку Костянтина Дмитровича Ушинського.

7. *Гуманістична спрямованість діяльності.* Вона полягає у спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Передбачає гуманістичний вияв його ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Той, хто не любить і не поважає дітей, не може досягти успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців породжують відповідну любов і повагу до нього, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він навчає здобувати.

К. Д. Ушинський підкреслює велику силу виховної майстерності, особливо якщо черпати виховні засоби з самої «природи людини». Ось чому «вихователь повинен прагнути пізнати людину такою, якою вона є в дійсності, з усіма її слабкостями і в усій її величч, з усіма її буденними дрібними потребами і з усіма її великими духовними вимогами. Вихователь повинен знати людину в сім'ї, у суспільстві, серед народу, серед людства й на самоті зі своєю совістю: у будь-якому віці, у всіх класах, у всіх становищах, в radoцax і горі, в прихиженні й у величч, у розквіті сил і недозі, серед необмежених надій і на смертному одрі, коли слово людської втіхи вже безсиле. Він повинен знати спонукальні причини найбрудніших і найвищих вчинків, історію зародження злочинних і великих думок, історію розвитку будь-якої пристрасті й будь-якого характеру. Тоді тільки буде він спроможний черпати в самій природі людини засоби виховного впливу, - а засоби ці величезні» [6, 36].

2. *Професійна компетентність, професіоналізм.* Вони передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, предметних, прикладних умінь та навичок). Їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології. Особливостями професійних знань є їх комплексність (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, своїх міркувань).

У статті «Проект учительської семінарії» К. Д. Ушинський писав: «Найістотнішим недоліком у справі російської народної освіти є нестача добрих наставників, спеціально підготовлених до виконання своїх обов'язків» [4, 242]. У статті «Про користь педагогічної літератури» вчений прямо вказує, що «вплив особи вихователя на молоду душу становить ту виховну силу, якої не можна замінити ні підручниками, ні моральними сентенціями, ні системою покарань та заохочень» [4, 41]. «У вихованні все повинно базуватися на особі вихователя, тому що виховна сила виливається тільки з живого джерела людської особистості. [...] Тільки особистість може діяти на розвиток і визначення особистості, тільки характером можна формувати характер» [4, 123-124]. Педагог сформулював такі вимоги до вчителя: любов до своєї професії, знання своєї справи, її мети, прагнення до її вдосконалення, володіння психологічним та педагогічним тактом, відповідальність у роботі.

Професіоналізм педагога - це сукупність психофізіологічних, психічних та особистісних змін, які відбуваються в людині у процесі оволодіння знаннями та довготривалої діяльності, що забезпечують якісно новий, вищий рівень вирішення складних професійних завдань.

Про високу майстерність учителя, на думку К. Д. Ушинського, свідчить уміння добитися уваги всього класу, зацікавити на уроці всіх учнів, уміння увійти в духовний світ дитини.

Костянтин Дмитрович вважав, що вчитель повинен оволодіти педагогічними знаннями, але вони не можуть бути самоціллю: це засіб для розвитку здібностей учителя. Адже мистецтво виховання, крім знань, вимагає відповідних здібностей і нахилів. Так само важливим для майстерності вчителя є уміння аналізувати свій досвід роботи, вибрати з нього суттєві моменти, творити, таким чином, свій стиль викладання, свою навчально-виховну систему.

Педагогічний професіоналізм - це вміння вчителя мислити та діяти професійно. Він охоплює набір фахових властивостей та якостей особистості педагога, що відповідають вимогам учительської професії, володіння необхідними засобами, що забезпечують не тільки педагогічний вплив на вихованця, але і взаємодію, співробітництво та співтворчість із ним. Для активного співробітництва з вихованцями вчителю необхідна мобілізація інтелекту, волі, моральних зусиль, організаторського хисту та вмиле оперування засобами формування моральних, інтелектуальних і духовних засад у школярів. Він повинен володіти широким арсеналом інтелектуальних, моральних та духовних засобів, що забезпечують педагогічний вплив на учня. До інтелектуальних засобів належать кмітливість, професійне спрямування сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, прояв та розвиток творчих здібностей учня. До моральних - любов до дітей, віра в їх можливості та здібності, педагогічна справедливість, вимогливість, повага до вихованця - все, що складає основу професійної етики вчителя. Духовні засоби - основа його загальної та педагогічної культури [1, 418-419].

Вихователь проводить у життя певну ідею способом переконання. К. Д. Ушинський надавав величезної ваги формуванню педагогічних переконань, що мають наукову основу і перебувають у найщільнішому зв'язку з переконаннями філософськими. Без цього громадська освіта позбавлена ґрунту, який дається лише сталими переконаннями вихователів. Адже

Наукові публікації

можна виконувати ідеї інших, але втілювати в життя чужі переконання, які не увійшли в плоть і кров, - неможливо.

3. Педагогічні здібності. Це сукупність психічних особливостей учителя, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення.

Головною здібністю, що об'єднує всі інші, є толерантність, чутливість до людини, до особистості, яка формується. З нею тісно взаємодіють: комунікативність (потреба у спілкуванні, здатність легко налагоджувати контакти, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину, її психологічний стан за зовнішніми ознаками); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (володіння собою, самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній); креативність (здатність до творчості, генерування нових ідей, уникнення традиційних схем, оперативне розв'язання проблемних ситуацій); впливовість (здатність вплинути на психічний і моральний світ дітей у певному напрямі, зближуватися з ними, здобувати довіру, любов і повагу, глибоко проникати у їхній внутрішній світ, конструювати, проектувати його).

Які ж риси характеру повинен мати педагог-майстер, на думку К. Д. Ушинського? Зосередженість, точність, терплячість, наполегливість, любов до порядку, любов до дітей. Особливо цінував Костянтин Дмитрович в учителів щирість, бо, на його думку, це єдина міцна запорука справжнього успіху у вихованні. Рівень педагогічного мистецтва, за Ушинським, насамперед визначається його творчим характером. Досвідчений учитель сам творить нові методи. «В його викладанні й поводженні з дітьми є щось невловимо приємне, веселе й серйозне, лагідне, але водночас таке, що підкоряє увагу й волю вихованця. Він уже досяг тієї педагогічної височини, коли всякий метод зникає в особистості педагога й коли з цієї особистості виникає щоразу цілком самостійний той прийом, який потрібен у даному разі. Такий високий педагог творить уже метод, а не керується ним; він досяг уже джерела всіх методів - глибоко усвідомленої основної педагогічної ідеї» [5, 117].

4. Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння). Це сукупність раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, учнівським колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних та суб'єктивних їх передумов. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення, здатність володіти мімікою, пантомімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, вміння керувати собою); здатність до «бачення» внутрішнього стану вихованців й адекватного впливу на них [1, 419].

Педагогічну діяльність К. Д. Ушинський вважав мистецтвом: «Педагогіка - не наука, а мистецтво, - найобширніше, складне, найвище й найнеобхідніше з усіх мистецтв. Мистецтво виховання спирається на науку. Як мистецтво складне й обширне, воно

спирається на безліч обширних і складних наук; як мистецтво, воно, крім знань, вимагає здібностей і нахилу, і як мистецтво, воно прагне до ідеалу, якого вічно намагаються досягти і який цілком ніколи не досяжний: до ідеалу довшеної людини. Сприятливі розвитку мистецтва виховання можна тільки взагалі поширенням серед вихователів тих найрізноманітніших антропологічних знань, на яких воно ґрунтується» [6, 34].

Учитель, за Ушинським, - творець, художник своєї справи, а не автоматичний виконавець різних педагогічних правил, рецептів. Для цього йому потрібно добре знати закони розвитку дитини. Ось чому Костянтин Дмитрович був переконаний, що розвиток мистецтва виховання неможливий без поширення серед вихователів тих найрізноманітніших антропологічних знань, на яких воно базується.

«Досягти цього, - пише він, - було б правильніше влаштування окремих факультетів, звичайно, не для підготовки всіх учителів, яких потребує та чи інша країна, але для розвитку самого мистецтва і для підготовки тих осіб, які або своїми творами, або безпосереднім керівництвом могли б поширювати в масі вчителів необхідні для вихователів знання і впливати на формування правильних педагогічних переконань як серед вихователів і наставників, так і в суспільстві. Але через те, що педагогічних факультетів ми довго ще не дочекаємося, нам залишається один шлях для розвитку правильних ідей виховного мистецтва - шлях літературний, де кожний з галузі своєї науки сприяв би великій справі виховання» [6, 34-35].

Та одна річ - наукова розробка тих чи інших проблем педагогіки, що під силу тільки вченим-професіоналам, а інша - всебічна ознайомленість із ними вчителя, бодай із праць популяризаторських, у загальних рисах. «Проте, - пише К. Д. Ушинський, - коли не можна вимагати від вихователя, щоб він був спеціалістом в усіх науках, з яких можна черпати основи педагогічних правил, то можна й треба вимагати, щоб жодна з цих наук не була йому зовсім чужою, щоб з кожної з них він міг розуміти принаймні популярні твори і прагнув, наскільки може, набути всебічних відомостей про людську природу, до виховання якої береться» [6, 35].

«Ні в чому, мабуть, - пише К. Д. Ушинський, - однобічний напрям знань і мислення не є такий шкідливий, як у педагогічній практиці. Вихователь, який дивиться на людину крізь призму фізіології, патології, психіатрії, так само погано розуміє, що таке людина і які потреби її виховання, як і той, хто вивчив би людину лише по великих творах мистецтва та великих історичних діяннях і дивився б на неї взагалі крізь призму великих, зроблених нею справ. Політико-економічна точка зору, без сумніву, теж дуже важлива для виховання; але як помилився б той, хто дивився б на людину тільки як на економічну одиницю - як на виробника й споживача цінностей! Історик, який вивчає лише великі або принаймні визначні діяння народів і визначних людей, не бачить особистих, а проте не менш глибоких страждань людини, якими куплені всі ці гучні й нерідко марні діла» [6, 35].

Прагнучи поставити мистецтво виховання на наукову основу і переконавшись у тому, що жодна з наявних на той час психологічних теорій не може стати основою такого мистецтва, великий педагог узявся за самостійну розробку психологічних проблем, результатом чого стала його славнозвісна «Людина як предмет виховання (спроба педагогічної антропології)».

К. Д. Ушинський був твердо переконаний, що з часом люди зрозуміють значення мистецтва виховання для суспільства і сприятимуть його розвитку. «Ми зберігаємо тверде переконання, що велике мистецтво виховання тільки-но починається, що ми стоїмо ще перед дверима цього мистецтва і не ввійшли в самий храм його і що досі люди не звернули на виховання тієї уваги, на яку воно заслуговує» [6, 36].

Виховна майстерність, за Ушинським, має свою мету, свій предмет і певні засоби виховного впливу. Вихователь, що не зуміє чітко і точно визначити мету виховної майстерності, схожий на архітектора, який, закладаючи нову будівлю, не дав би відповіді на запитання, що саме він хоче збудувати.

Висновки. «Учитель учителів» К. Д. Ушинський залишив цілісне вчення про педагогічну

майстерність як про вище мистецтво, як про такий фах, у якому мистецька артистичність, наукова озброєність, помножені на любов до своєї професії, до дитини, можуть і повинні давати найкращі результати. Розглянуті вище ідеї корифея світової педагогічної думки звучать особливо актуально тепер, коли в нашій країні розгорнулася величезна, історичної ваги робота, пов'язана з вихованням усебічно, гармонійно розвинених, національно свідомих громадян і патріотів незалежної України. Всебічного розвитку особистих якостей та ерудиції вчителя фізичної культури вимагає сама специфіка педагогічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у побудові сучасної моделі педагога - майстра фізичного виховання у світлі гуманістичних ідей К. Д. Ушинського.

Література

1. Волкова Н. П. Педагогіка [Текст] : посібн. для студ. вищих навч. закл. / Н. П. Волкова. - К. : Академія, 2001. - 576 с.
2. Національна доктрина розвитку освіти [Текст] // Освіта України. - 2002. - 23 квіт. - С. 5.
3. Педагогічна майстерність [Текст] : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; за ред. І. А. Зязюна. - К. : Вища шк., 2004. - 422 с.
4. Ушинський К. Д. Твори : в 6 т. [Текст] / К. Д. Ушинський. - Т. 1. - К. : Рад. шк., 1954. - 450 с.
5. Ушинський К. Д. Твори : в 6 т. [Текст] / К. Д. Ушинський. - Т. 2. - К. : Рад. шк., 1954. - 560 с.
6. Ушинський К. Д. Твори : в 6 т. [Текст] / К. Д. Ушинський. - Т. 4. - К. : Рад. шк., 1952. - 520 с.
7. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів : в 2 част. - Част. 2 [Текст] / Б. М. Шиян. - Т. : Навч. кн. - Богдан, 2002. - 248 с.

УДК [(373.13.373.24):004]

Підготовка студентів до розвитку розмовного мовлення дітей

Л. І. Михайлова, старший викладач кафедри психології Рівненського інституту ВМУРОЛ «Україна», здобувач Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського

Висвітлено проблему підготовки студентів до розвитку розмовного мовлення дітей дошкільного віку; визначено поняття професійно-комунікативної готовності студентів, види компетенцій та рівні її сформованості.

Ключові слова: професійно-комунікативна готовність; мовна, мовленнєва, комунікативна компетенції; розмовне мовлення.

Михайлова Л. І. Підготовка студентів к развитию разговорной речи детей.

Рассматривается проблема подготовки студентов к развитию разговорной речи детей дошкольного возраста; выделено понятие профессионально-коммуникативной готовности студентов, виды компетенций и уровни ее сформированности.

Ключевые слова: профессионально-коммуникативная готовность; языковая, речевая, коммуникативная компетенции; разговорная речь.

Mykhailova L. Training of Future Tutors for Development of Spoken Language of Children.

In the article the problem of training of the future tutors for development of spoken language of the children of preschool age is represented; the concept

of professional-communicative readiness of students, kinds of competence and levels of formation of students' professional-communicative readiness are defined.

Key words: professional-communicative readiness; linguistic, speech, communicative competence, spoken language.

Постановка проблеми. Предметом дослідження є процес підготовки студентів до розвитку розмовного мовлення дітей у дошкільних навчальних закладах. Дослідження виконано в руслі теорії комунікативно-мовленнєвої діяльності (О. О. Леонтьєв), яка розглядає мовленнєве спілкування у двох аспектах: як мовленнєву діяльність і як інтеракцію (взаємодію), тобто інтерактивну діяльність.

Завдання полягає у визначенні базового мінімуму змісту мовної підготовки студентів, який би забезпечив професійну комунікативну готовність майбутніх вихователів до різноманітних видів мовленнєвої та мовленнєво-ігрової діяльності з дітьми.

Аналіз досліджень (Ф. Гоноболін, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Р. Хмелюк та ін.) показав, що поняття «готовність» до будь-якої професійно-педагогічної